

ΟΤΑΝ ΤΟΥΣ ΑΓΡΟΥΣ ΤΟΥΣ "ΖΩΓΡΑΦΙΖΑΝ" ΟΙ ΠΑΠΑΡΟΥΝΕΣ

Τσάιλντ Χάσαμ: Χωράφι με παπαρούνες. Νησιά Σόαλς, Άπλντορ (1890).

Η παπαρούνα ήταν το πιο κοινό λουλούδι που συναντούσες αυτήν την εποχή παντού και σε μεγάλους αριθμούς, σε ολόκληρα λιβάδια και χωράφια, ολόκληρες πλαγιές λόφων, ένα βαθυκόκκινο χαλί απ' άκρη σ' άκρη στην Ελλάδα. Ως το απόλυτο λουλούδι της άνοιξης, αποτελούσε και αποτελεί -θέλω να πιστεύω- το **βασικό λουλούδι στα στεφάνια της Πρωτομαγιάς**.

Η ονομασία της παπαρούνας λέγεται ότι σχετίζεται με το ελληνικό «ρέω», το να γλιστράει, και επομένως από το λατινικό «rheīn», να πέφτει, λόγω της κοιλότητας των πετάλων της που δεν αντιστέκονται περισσότερο από μια μέρα από τη στιγμή που το λουλούδι έχει ανθίσει.

Ο **Ιπποκράτης** τη θεωρούσε από τα πιο σημαντικά φαρμακευτικά φυτά. Οι αρχαίοι Έλληνες αφιέρωσαν το λουλούδι στην Αφροδίτη, τη θεά της βλάστησης, αλλά η παπαρούνα ήταν και ιερό φυτό της **θεάς Δήμητρας** και, ως παράσιτο των σιτηρών, συμβόλιζε την παρουσία της θεάς ανάμεσα στα σπαρτά. Ήταν και ένα λουλούδι απαραίτητο στις πομπές των Ελευσινίων Μυστηρίων, καθώς τα αγάλματα της Δήμητρας ήταν στολισμένα με άνθη παπαρούνας. Η σύνδεση της παπαρούνας με τις γιορτές της άνοιξης συνεχίστηκε και στη χριστιανική παράδοση· έτσι το λουλούδι της Δήμητρας έγινε το λουλούδι που φυτρώνει κάτω από τον σταυρό του **Χριστού** στον **Γολγοθά** – εξού και το κόκκινο χρώμα του αίματος, από τις σταγόνες του αίματος του πληγωμένου Ιησού.

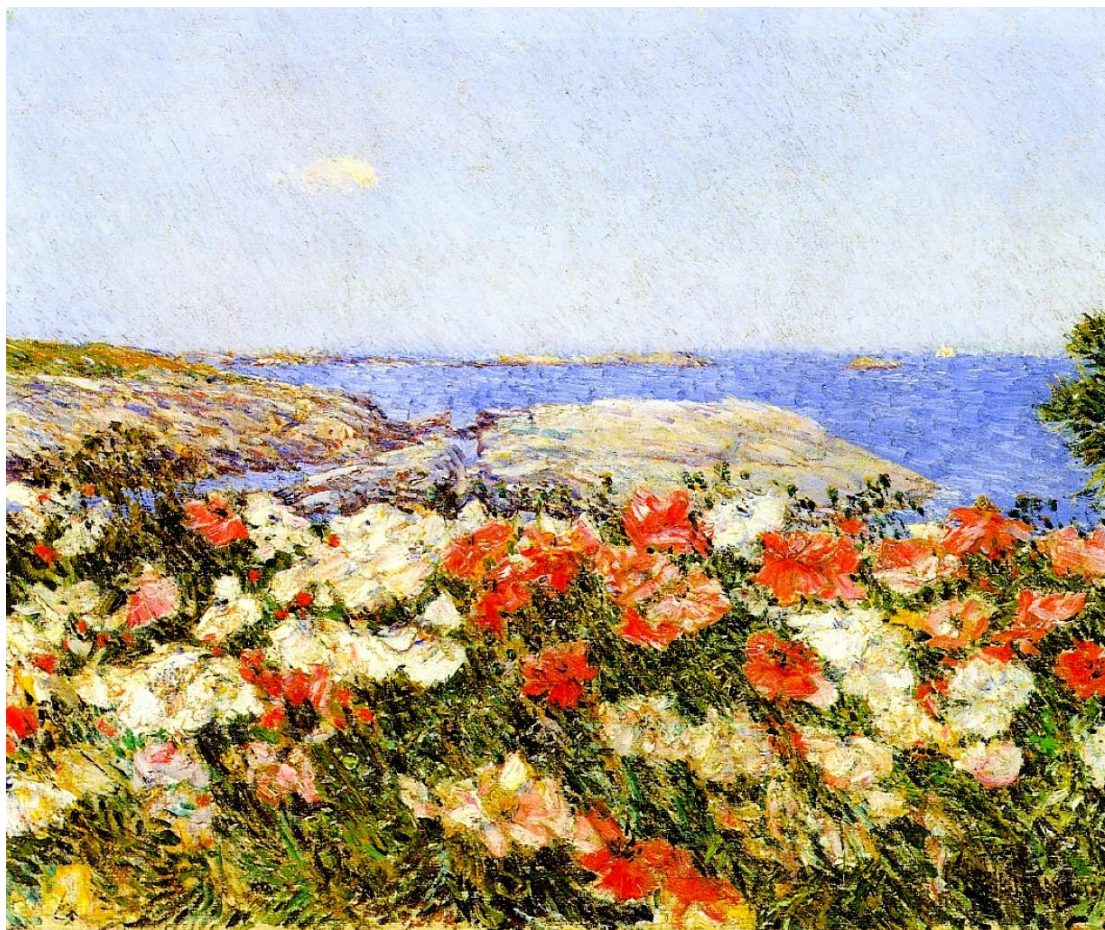
Επίσης η κοινή παπαρούνα έγινε σύμβολο της λήξης του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου στη σύγχρονη κουλτούρα, μιας και λέγεται ότι ήταν το πρώτο ζιζάνιο που εμφανίστηκε στα πεδία των μαχών μετά τον πόλεμο και έγινε **σύμβολο ζωής και γονιμότητας**, καθώς οι στρατιώτες που επέστρεφαν από τον πόλεμο είχαν συχνά ζωντανές αναμνήσεις από τις άγριες κόκκινες παπαρούνες που φύτεωναν σε κατεστραμμένα από τον πόλεμο ευρωπαϊκά τοπία.

Οι παπαρούνες ήταν πάντα μια μεγάλη έμπνευση για πολλούς ζωγράφους.

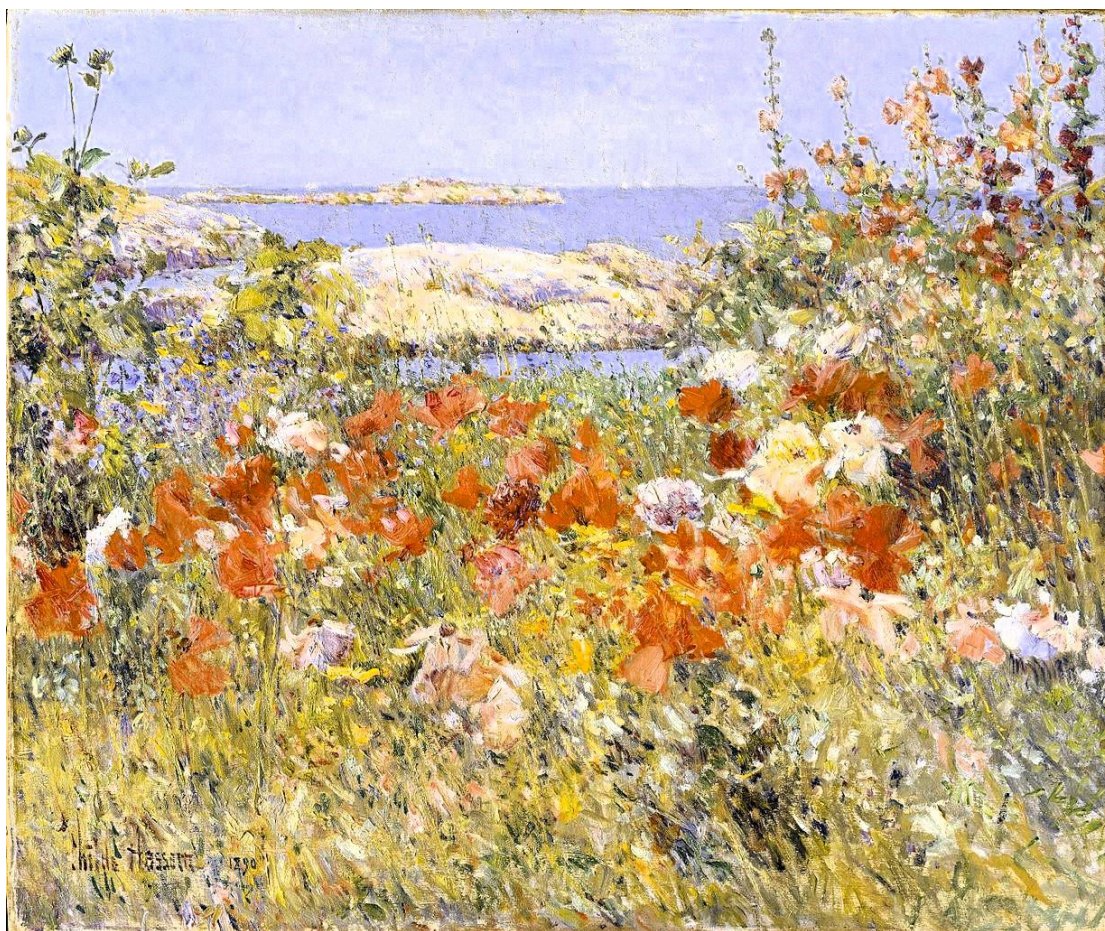
Ο **Φρέντερικ Τσάιλντ Χάσαμ (1859–1935)**, πρωτοπόρος του αμερικανικού **ιμπρεσιονισμού**, γεννήθηκε στο Ντόρτσεστερ της Μασαχουσέτης (τώρα προάστιο της Βοστώνης). Εξίσου επιδέξιος στο να αποτυπώνει τόσο τον ενθουσιασμό των σύγχρονων πολέων όσο και τη **γοητεία των εξοχικών κατοικιών και των παράκτιων σκηνών**, ο Χάσαμ έγινε ο κορυφαίος «χρονικογράφος» της Νέας Υόρκης στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Τα καλύτερα έργα του φανερώνουν τον λαμπρό χειρισμό του χρώματος και του φωτός και αντανakλούν το πιστεύω του (που διατυπώθηκε το 1892) ότι «**ο άνθρωπος που θα μείνει στην ιστορία, είναι ο άνθρωπος που ζωγραφίζει την εποχή του και τις σκηνές της καθημερινής ζωής γύρω του**». Καθ' όλη τη διάρκεια της σταδιοδρομίας του, ο Χάσαμ πραγματοποίησε αρκετά εκτεταμένα ταξίδια στην

Ευρώπη, όπου εμπνεύστηκε από τα αξιοθέατα και τους πολλούς καλλιτέχνες που γνώρισε εκεί. Μαζί με τη Μαίρη Κάσσαιτ και τον Τζον Χένρι Τουάχτμαν, ο Χάσαμ έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη διάδοση του ιμπρεσιονισμού σε Αμερικανούς συλλέκτες, εμπόρους και μουσεία.

Ο Τσάιλντ Χάσαμ επισκεπτόταν τακτικά τα Νησιά Σόαλς, εννέα μικρά, βραχώδη, άδεντρα νησιά στα ανοιχτά των ακτών του Νιου Χάμσαϊρ, στον Ατλαντικό Ωκεανό. Η γνωριμία του με τα νησιά οφειλόταν στην ποιήτρια φίλη του, Σίλια Θάξτερ, το εξοχικό σπίτι της οποίας στο νησί Άπλντορ ήταν καλοκαιρινό στέκι για συγγραφείς, ζωγράφους, εικονογράφους, μουσικούς και άλλους καλλιτέχνες επισκέπτες. Μεταξύ 1890 και 1894, έτους θανάτου της Θάξτερ, ο Χάσαμ ζωγράφισε πολλά ωραία έργα εκεί, η πλειονότητα των οποίων απεικόνιζαν υπαίθριες σκηνές που διαδραματίζονταν είτε στον θαυμαστό ανθόκηπό της είτε κοντά σε αυτόν.

Τσάιλντ Χάσαμ: Παπαρούνες στα νησιά Σόαλς (1890).

Τσάιλντ Χάσαμ: Ο κήπος της Σίλια Θάξτερ, Νησιά Σόαλς, Μέιν (1890).

Ένα από τα καλύτερα μιας σειράς έργων που φιλοτέχνησε ο Χασάμ τα καλοκαίρια της δεκαετίας του 1890 στο νησί Άπλντορ. Αυτό το έργο απεικονίζει τον πλούσιο κήπο με αγριολούλουδα που καλλιεργούσε η φίλη του, έναν κήπο που προσέφερε μια θαυμάσια αντίθεση με το τραχύ έδαφος του ίδιου του νησιού. Σε αυτόν τον πίνακα, ζωηρές κόκκινες παπαρούνες μπλέκονται με ένα πράσινο φύλλωμα και παρουσιάζουν μια θέα του ξεθωριασμένου Βράχου του Μπαμπ. Ο πίνακας δείχνει τον Χασάμ στο απόγειο της δημιουργικότητάς του ως Αμερικανού ιμπρεσιονιστή.

Τσάιλντ Χάσαμ: Παπαρούνες, Νησιά Σόαλς (1891).

Μια ευρεία θέα που κινείται από ένα πυκνό προσκήνιο λουλουδιών σε ένα φόντο από βράχους, νερό και ουρανό. Αυτή η θέα, με επίκεντρο μια προεξοχή, τον Βράχο του Μπαμπ, ήταν ένα από τα αγαπημένα του Χάσαμ, αφού το ζωγράφισε πολλές φορές. Αν και πολλά σημάδια ανθρώπινης παρουσίας ήταν άμεσα εμφανή στον κήπο της Σίλια Θάξτερ, ο Χάσαμ συνήθως τα απέκλειε από τους πίνακές του. Εδώ, μόνο ένα διερχόμενο ιστιοφόρο υπονοεί ότι δεν βρισκόμαστε σε κάποιο παρθένο, άγριο περιβάλλον.

Η σύνθεση χωρίζεται σε τρεις διακριτές και ίσες ζώνες χώρου, στις οποίες κυριαρχούν διαφορετικά χρώματα: πράσινο και κόκκινο για τα λουλούδια· μπλε, μοβ και λευκό για τους βράχους και το νερό· και απαλό μπλε για τον ουρανό. Το πινέλο του Χάσαμ είναι εξίσου ποικίλο, κυμαινόμενο από πλούσιες κόκκινες και άσπρες πινελιές που ορίζουν τα λουλούδια μέχρι μακριές πινελιές που υποδηλώνουν τις πολύχρωμες επιφάνειες των βράχων.

Κοιτάμε μια πληθώρα από έντονα κόκκινα, ροζ και λευκά λουλούδια που πλαισιώνουν μια πετρώδη ακτογραμμή σε αυτόν τον σχεδόν τετράγωνο πίνακα τοπίου. Η σκηνή είναι χαλαρά ζωγραφισμένη, επομένως ορισμένες λεπτομέρειες είναι δυσδιάκριτες, ειδικά τα άνθη των λουλουδιών, τα οποία είναι ροζ και

κόκκινου χρώματος. Τα λουλούδια έχουν μακριούς μίσχους που σκιάζονται με πινελιές μπλε σκούρου. Ο καλλιτέχνης χρησιμοποίησε το πινέλο του για να κάνει τον πίνακα να μοιάζει με όνειρο. Τα χρώματα είναι πραγματικά φωτεινά. Κοιτάζοντας τον πίνακα, αυτός μοιάζει με **ηλιόλουστο όνειρο**. Οι άγριες παπαρούνες μοιάζουν να λικνίζονται στο αεράκι. Μπορείς σχεδόν να ακούσεις το απαλό θρόισμα των πετάλων τους στον άνεμο. Το χωράφι με τα λουλούδια καλύπτει το κάτω τρίτο της σύνθεσης και ένας έντονα πράσινος και μπλε θάμνος ξεπροβάλλει από τη δεξιά άκρη του πίνακα. Μερικά σημεία κατά μήκος της κάτω άκρης του πίνακα είναι μπλε, όπου καθίσταται ορατός ο καμβάς στον οποίο είναι ζωγραφισμένος αυτός ο πίνακας. Ο καλλιτέχνης υπέγραψε και χρονολόγησε κάτω αριστερά, «Childe Hassam 1891».

Για όποιον ήταν συνηθισμένος στην ακαδημαϊκή ζωγραφική τοπίου, το να βλέπει έναν από τους πίνακες του Χάσαμ στα Νησιά Σόαλς ήταν, όπως έγραψε ένας κριτικός, «σαν να βγάζει ένα ζευγάρι μαύρα γυαλιά που κάποιος έχει αναγκαστεί να φοράει έξω, και να αφήνει την πλήρη δόξα του χρώματος του ηλιακού φωτός της φύσης να χύνεται στον αμφιβληστροειδή του».

Τώρα οι παπαρούνες στα έργα δύο ποιητριών που έχουμε ήδη φιλοξενήσει στο χαρτοφυλάκιο του μαθήματός μας.

<https://tinyurl.com/38jh4rxе>

<https://tinyurl.com/486ekjky>

<https://tinyurl.com/49ryw5uk>

ΜΑΡΙΑ ΠΟΛΥΔΟΥΡΗ

ΟΙ ΠΑΠΑΡΟΥΝΕΣ ΑΝΘΙΣΑΝ ΞΑΝΑ...

από το ποιητικό έργο "Ξεφάντωμα"

Οί παπαρούνες άνθισαν ξανά.

Στὰ ἴδια μέρη τὶς ἔκοψα

γεμίζοντας, ὡς τότε,

τὴν ἀγκάλη.
Μονάχα τώρα θλιβερό
κι' ἂν ἔστηνα καρτέρι
δὲ σ' εἶδα ξάφνου πλάι μου
νὰ προσπερνᾷς καὶ πάλι.
Τὸ Δάσος σιγαλότατο
στὸ λαῦρο μεσημέρι,
τὶς λεῦκες τὶς γλυκόλογες
μὲ τὰ γιγάντια κάλλη,
μ' ἀπ' ὅλα τὸ σπιτάκι σου - καημὸ ποὺ μοῦχει φέρει,
τὰ βρῆκα δίχως σένανε καὶ
δίχως ἐλπίδα ἄλλη.
Νὰ σὲ ξαναβρῶ - θᾶσωνα
νὰ καρτεράω χρόνια.
Κ' ἔκλαψα. Μὰ θυμήθηκα στερνὰ ποὺ ξεκινοῦσες
μὲ συνοδεία μουσικὴ
τὰ δέντρα καὶ τ' ἀηδόνια.
Μὲ τὴ ματιὰ νοσταλγικὰ
στὰ γύρω ποὺ σκορποῦσες
καὶ στὴν καρδιά μου
σ' ἔκλεισα, μὲ σὲ
νὰ χαιρετήσω
ὅλα ποὺ μ' ἔκανες ἐσὺ
νὰ ἰδῶ καὶ ν' ἀγαπήσω.

ΚΙΚΗ ΔΗΜΟΥΛΑ

ΑΥΤΟΣΥΝΤΗΡΗΣΗ

Από το «Λίγο του Κόσμου»

Θὰ πρέπει νὰ ἦταν ἄνοιξη
γιατὶ ἡ μνήμη αὐτῇ
ὑπερπηδώντας παπαροῦνες ἔρχεται.
Ἐκτὸς ἐὰν ἡ νοσταλγία
ἀπὸ πολὺ βιασύνη,
παραγνώρισ' ἐνθυμούμενο.
Μοιάζουνε τόσο μεταξύ τους ὅλα
ὅταν τὰ πάρει ὁ χαμός.
Ἀλλὰ μπορεῖ νὰ 'ναι ξένο αὐτὸ τὸ φόντο,
νὰ 'ναι παπαροῦνες δανεισμένες
ἀπὸ μιὰν ἄλλην ἱστορία,
δική μου ἢ ξένη.
Τὰ κάνει κάτι τέτοια ἡ ἀναπόληση.
Ἀπὸ φιλοκαλία κι ἔπαρση.

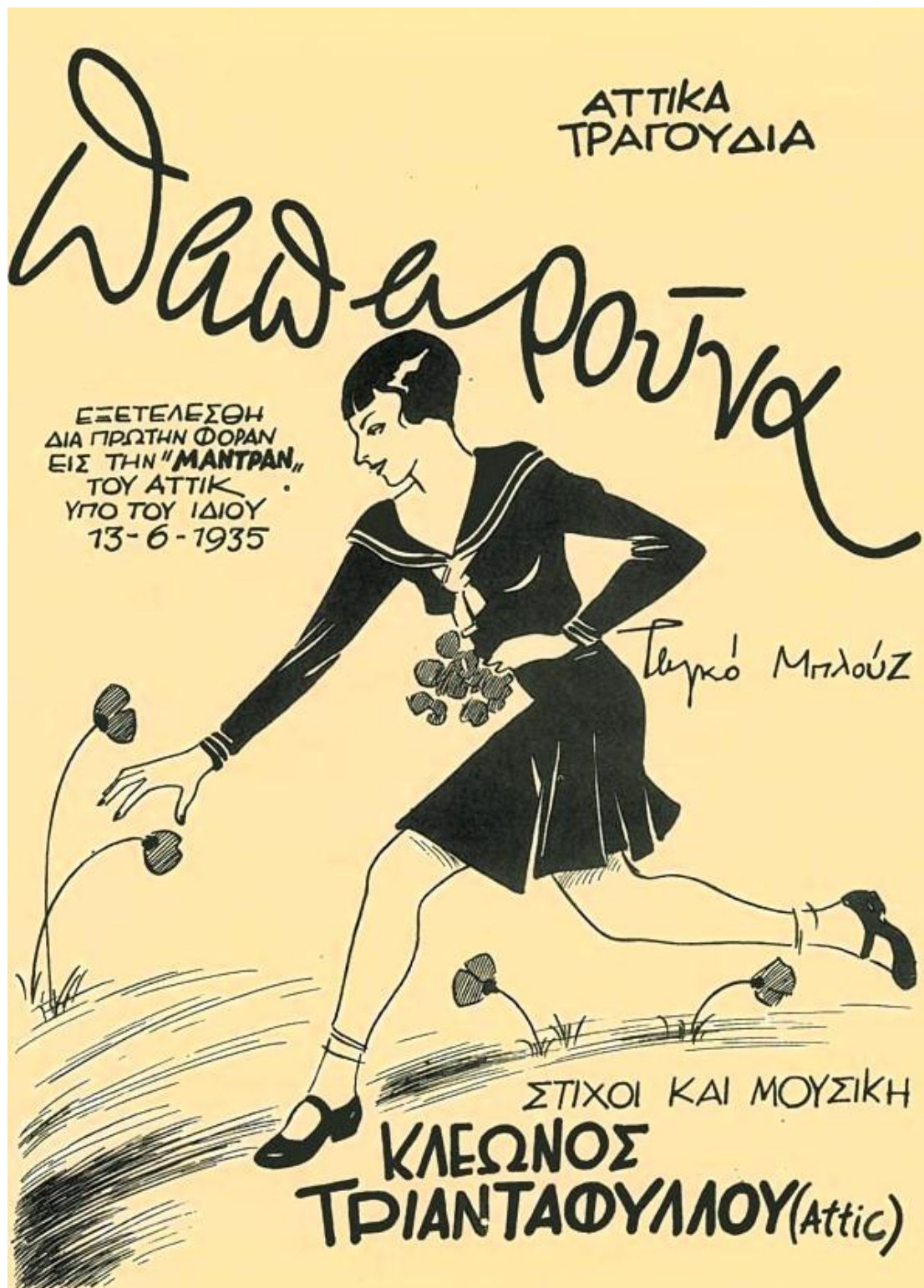
Ὅμως θὰ πρέπει νὰ 'ταν ἄνοιξη
γιατὶ καὶ μέλισσες βλέπω
νὰ πετοῦν γύρω ἀπ' αὐτὴ τὴ μνήμη,
μὲ περιπάθεια καὶ πίστη
νὰ συνωστίζονται στὸν καλύκᾳ της.
Ἐκτὸς ἂν εἶναι ὁ ὀργασμὸς
νόμος τοῦ παρελθόντος,
μηχανισμὸς τοῦ ἀνεπανάληπτου.
Ἄν μένει πάντα κάποια γῦρις
στὰ τελειωμένα πράγματα
γιὰ τὴν ἐπικοινωνία
τῆς ἐμπειρίας, τῆς λύπης
καὶ τῆς ποίησης.

Και κλείνουμε ρομαντικά με την «**Παπαρούνα**» του **Αττίκ**.

Ο **Αττίκ** (1885 - 1944), του οποίου το πραγματικό όνομα ήταν Κλέων Τριανταφύλλου, υπήρξε ένας από τους σημαντικότερους εκφραστές του ελληνικού ελαφρού τραγουδιού στις αρχές του 20ού αιώνα. Συνθέτης,

τροβαδούρος και περφόρμερ, έγινε διάσημος στο Παρίσι και στην Αθήνα με το ψευδώνυμο Αττίκ και τραγούδησε μοναδικά την εποχή του και τον έρωτα στην περιβόητη «Μάντρα» του. Ο Αττίκ έχει αφήσει το στίγμα του στον μουσικό χώρο, με τη «Μάντρα», το μουσικό κέντρο που έφτιαξε το καλοκαίρι του 1930, να ξεχωρίζει. Ήταν μια ιδιαίτερη πρόταση, μοντέρνα για την εποχή και άκρως επιτυχημένη, που βρήκε τη συνέχειά της αργότερα. Ένας προάγγελος μουσικών θεαμάτων, με τη θεματολογία, τις παρλάτες και τα στιχάκια.

«Πέρα από τη μουσική του ιδιοφυΐα, πιστεύω ότι η αγάπη για τον Αττίκ έχει να κάνει με τη θεματολογία του. Είναι καθαρά ερωτική και συγχρόνως καλλιτεχνική. Αφορά πολύ τον κόσμο των καλλιτεχνών. Κι αυτό τον κάνει διαχρονικό» λέει ο Άκης Σακελλαρίου, και συνεχίζει: *«Τα περισσότερα τραγούδια του μιλούν για καλλιτέχνες που ξεκίνησαν, ανέβηκαν και έπεσαν –και εκείνος τους ξαναβρίσκει στην πτώση τους. Πιστεύω ότι αυτή η ερωτική αγνότητα που εκπέμπουν τα τραγούδια του, αυτός ο κόσμος που έχει πια χαθεί, είναι στοιχεία που συγκινούν ακόμη το κοινό. Γιατί ο Αττίκ αγγίζει πολύ μια αθωότητα, και μια αγνότητα που μοιάζουν να έχουν εξαφανιστεί στις μέρες μας. Αρκεί να προσέξει κανείς τους στίχους των τραγουδιών του και να αναλογιστεί τους τωρινούς. Δεν ξέρω αν βγάζουν πόνο τα τραγούδια του. Ο Αττίκ γεννά συναισθήματα, βαθιά συναισθήματα. Και παίζει πολύ με την αυθεντικότητα».*

Τα τραγούδια του Αττίκ έχουν μια **έντονη θεατρικότητα**, με την «Παπαρούνα» χαρακτηριστικό παράδειγμα τόσο της θεατρικότητας όσο και της πτώσης την οποία εκπέμπει και εκφράζει ο Αττίκ, με αγάπη, με συναίσθημα.

[Αττίκ - Παπαρούνα - Μαργαρίτα Ζορμπαλά.mp3](#)

«Έκλαψα για να γράψω – Έγραψα για να τραγουδήσω – Τραγούδησα για να ζήσω»: Αυτός ήταν ο Αττίκ μέσα από τα δικά του λόγια (Μάρτιος 1939). Ένας δημιουργός που κατέθεσε την ψυχή του στα τραγούδια του, και γι' αυτό έγραψε τη δική του ιστορία.